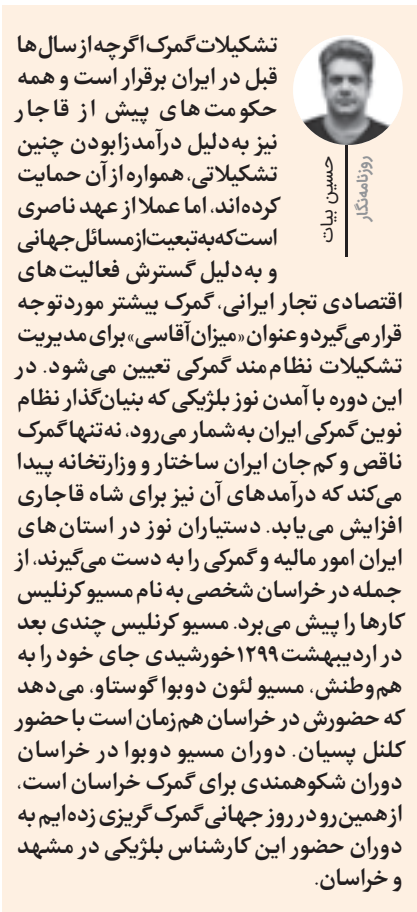

خزانۀ خراسان در دست امین بلژیکی

به مناسبت روز گمرک و حضور «مسیو دوبوا»ی بلژیکی در اداره مالیه و گمرک خراسان

● اوضاع گمرک قاجاری

در دوران فتحعلی‌شاه قاجار، وقوع دو دوره جنگ‌های ایران و روس و انعقاد پیمان‌های گلستان و ترکمنچای، گمرکات ایران را به‌ابزاری برای پرداخت بدهی‌های کشور و سلطه بیگانگان تبدیل می‌کند. ناصرالدین‌شاه که روی کار می‌آید، ازیک‌طرف به دلیل مسافرت‌هایی که به اروپا دارد و از طرف دیگر به‌خاطر بهره‌گیری از شخصیت‌های اصلاح‌طلبی چون امیرکبیر وامین‌الدوله، درصدد ایجاد تغییر و تحولاتی در عرصه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی برمی‌آید و برای اولین‌بار کابینه‌ای مشابه کابینه‌های فرنگ تشکیل می‌دهد که ذیل آن در سال ۱۲۹۲قمری وزارت‌گمرک تشکیل شده‌و میرزا قهرمان امین‌لشکر عهده‌دار تصدی این وزارتخانه می‌شود. تصدیگری گمرکات در این دوره، اغلب در دست افراد منتفذ و نزدیک به دربار است، به‌نحوی‌که سهراب‌خان گرچی، والی‌خان، میرزانصرا...نوری لشکرنویس‌باشی و میرزا احمد قوام‌الدوله متصدی گمرکات هستند. امین‌لشکر اما به دلیل دخل و تصرف در گمرک، موفق به افزایش درآمد گمرکات نمی‌شود و پس از مدتی آقا ابراهیم قمی، معروف به آبدارباشی (امین‌السلطان اول)، به‌عنوان جانشین او، وزیر کل گمرکات می‌شود. از آنجایی‌که وزارت گمرک به قول مستوفی «وزارت نان‌داری» است، پس از او، وزارت که در حقیقت جز مقاطعه‌گری گمرکات چیز دیگری نیست، به تصرف امین‌السلطان اتابک اعظم درمی‌آید.

باین‌حال آقا ابراهیم امین‌السلطان در مدت وزارت‌گمرک خود دو کار خوب انجام می‌دهد، نخست آنکه میبایی‌بر وجوه مالیات گمرک می‌افزاید و دیگر آنکه گزارش آمار واردات و صادرات مال‌التجاره ایران ظرف یک‌سال را ارائه می‌دهد. علاوه بر این دستور تنظیم و انتشار نظام‌نامه گمرک ایران را به یوسف‌خان گمرکچی مأمور گمرک فارس و کتابچی‌خان، قانون‌نویس آن زمان، می‌سپارد. این نظام‌نامه جامع که در ۳۲ فصل نوشته می‌شود، اولین نظام‌نامه گمرکی در ایران است. براین اساس هنگام ورود کالا، صاحب‌مال باید اظهارنامه‌ارائه‌می‌داده است. هیچ چیز جز البسه مستعمل، از گمرک معاف نبوده و اگر چیزی غیرمستعمل در بار بوده که قیمت آن بیش از چهل تومان می‌شده، گمرکی به آن تعلق می‌گرفته‌است، در صورتی‌که در زمان صفویه خوردنی‌ها، نوشیدنی‌ها و البسه شخصی از حقوق و عوارض معاف بوده‌اند. اگر کالای قاچاقی از گمرک رد می‌شده، کالای مزبور مصادره و سه برابر حقوق گمرکی، جریمه به آن تعلق می‌گرفته‌است. علاوه بر این اگر مأموری در ورود و خروج کالا مقصر شناخته می‌شده، «تنبیهات جانی و عرضی» در انتظارش بوده‌است. به‌طور کلی می‌توان گفت در این دوره گمرکات نظم و نسق درستی به خود می‌گیرد. باوجوداین حقوق گمرکی داخلی برای اتباع ایران خیلی سنگین است، زیرا از اتباع خارجی «۱۰درصد مطالبه‌می‌شده‌است و از اتباع ایرانی دو برابر آن. علاوه بر این مأموران گمرک به‌نام خدمت‌به‌خانه دولت، عوارض متعددی به‌نام‌های کودوری، دروازه‌داری، قیانداری، میدان‌داری، خانات و...از مردم می‌گرفته‌اند که پیش‌تر معمول نبوده‌است.

پس از مرگ آقا ابراهیم امین‌السلطان، همه مناصبش از جمله وزارت گمرکات به پسرش، امین‌السلطان، اتابک اعظم، می‌رسد. پس از عزل او نیز در سال ۱۳۱۴قمری ولی‌خان نصرالسلطنه تنکابنی و سپس میرزا احمدخان مشیرالسلطنه عهده‌دار وزارت گمرکات می‌شوند. درآمد گمرکات در این دوران به جای استفاده مفید، صرف سفرهای فرنگ اعلی‌حضرت و پرداخت مخارج حرم سرا و خاتون‌ها می‌شود. به گفته امین‌الدوله «مسئله گمرکات که سالیان دراز از اول سلطنت ناصری مقاطعه بود، کنترل نمی‌شد، احصائیه نداشت، دولت نمی‌توانست بداند فی‌الحقیقه عایدات قطعی چیست؟» امین‌الدوله تصمیم می‌گیرد چند نفر متخصص از اروپا برای اداره‌کردن گمرکات اجیر کند و برای جلوگیری از رقابت روس و انگلیس، به‌سراغ کشوری بی‌طرف می‌رود و سه نفر بلژیکی را برای این امر، به استخدام درمی‌آورد. نوز، پریم و تینس زمانی به ایران می‌رسند که امین‌الدوله از صدارت عزل شده‌است، باین‌حال نوز و هم‌راهانش از ۱۳۱۵قمری تا ۹ سال بعد عهده‌دار امور گمرکات کشور می‌مانند. در سال ۱۳۱۷قمری هم‌زمان با پادشاهی مظفرالدین‌شاه همکاران تازه‌ای از بلژیک به ایران می‌آیند. عملکرد این

دوبوا پیشکار مالیه و گمرک خراسان / منبع تصویر: کتاب «روزشمار تاریخ معاصر ایران»

گروه چنان است که یک سال بعد همه امور گمرکی ایران به نوز محول می‌شود. مهم‌ترین بنادر ایران در زمان نه‌ساله تصدیگری بلژیکی‌ها بر گمرکات ایران مانند بندرعباس، بوشهر و خرمشهر و نیز ادارات ایالتی گمرکات مانند مشهد، انزلی، تبریز و کرمان‌شاه به‌وسیله رؤسای بلژیکی و زیرنظر نوز اداره می‌شود و آن رؤسای ایالتی اختیارات لازم و کافی برای سروسامان دادن به امور گمرکی خود را داشته‌اند. پس از مشروطه اما نوز و پریم از کشور اخراج می‌شوند و مرزدار، معاون او، به ریاست کل گمرکات کشور می‌رسد و گمرک ایران همچنان براساس همان اصول و قوانین بلژیکی‌ها به کار خود ادامه می‌دهد. در آغاز سلطنت احمدشاه، مجلس به‌موجب قانون ۹ رجب ۱۳۲۹قمری تصمیم می‌گیرد برای اصلاح مالیه، تحولی در امور گمرکی و مالی مملکت به وجود آورد. در همین راستا از مستشاران آمریکایی بهره می‌گیرد و شوستر آمریکایی را به‌سمت خزانه‌دار کل کشور منصوب می‌کند که چندسال بعد با تهدید روس‌ها و انگلیس‌ها از کشور اخراج می‌شود. پس از او مرزدار بلژیکی به سمت خزانه‌داری می‌رسد و دوباره پای بلژیکی‌ها به ادارات ایالتی گمرک بازمی‌شود. از جمله مسیو دوبوا به‌مشهد می‌آید و ریاست اداره مالیه و گمرک خراسان را عهده‌دار می‌شود.

● مدیران گمرک خراسان

در خراسان و مشهد نخستین باری که عنوان «گمرک» درج شده‌است در شماره ۶ «سالنامه ایران» به سال ۱۲۹۶قمری است که بدون اینکه نامی درج شود، عنوان می‌شود که «مأموران گمرک در خراسان» شامل رئیس و تحویل‌دار و مشرف هستند. سال بعد هم همین‌طور است تا اینکه در شماره ۱۰ «سالنامه ایران» ۱۳۰۷قمری محمد حسن میرزا به‌عنوان مدیر گمرک خراسان نوشته شده‌است. در سال ۱۳۰۱قمری میرزا علی مدیر گمرک خراسان است و در شماره ۱۳ سالنامه ایران به سال ۱۳۰۴قمری در مقابل مدیر گمرک خراسان نام حاجی ابوالقاسم ملک‌التجار آمده‌است. در دوسال بعد نام اکبر بیگلربیگی درج شده‌ا مد در شماره ۱۶ سالنامه ایران به سال ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۱قمری مقابل این عنوان نام میرزا فتح... خان بیگلربیگی نوشته شده‌است.

فتح... اکبر (سردار منصور، سپهدار اعظم) فرزند حاج میرزا محمد علی خان گیلانی است. او برادرزاده «اکبرخان بیگلربیگی رشتی» اول شخص متمول گیلان و اجاره‌دار گمرکات چند ایالت است که پس از فوت عمویش، بیگلربیگی رشت می‌شود و گمرک انزلی را که در دست بلژیکی‌ها بوده‌است در اختیار می‌گیرد. او از سال ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۰قمری با درجه امیرتومانی گمرکات خراسان، گیلان و مازندران را از دولت اجاره می‌کند و در اندک مدتی دارای ثروت و نفوذ فوق‌العاده می‌شود. در سال ۱۳۱۲قمری هیچ چیز از گمرک در سالنامه ایران نیامده‌است. از این جهت نمی‌شود فهمید که مدیریت آن در دست چه کسی بوده‌است، همچنین مشخص نیست نخستین مدیر بلژیکی اداره مالیه و گمرک خراسان در چه تاریخی وارد شده‌است. باین‌حال می‌توان از

میان اخبار روزنامه رعد به تاریخ ۲۰ شعبان ۱۳۳۸قمری، برابر با ۱۸ اردیبهشت ۱۲۹۹ خورشیدی، فهمید که «مسیو کرنلیس، پیشکار مالیه خراسان، در نتیجه سوءاعمال گذشته‌اش منفصل و مسیو دوبوای بلژیکی مستخدم اداره گمرک به سمت ریاست مالیه خراسان انتخاب و قریباً حرکت خواهد نمود.» این روزنامه همچنین دو روز قبل خبر داده که «مسیو دوبوا به مدت سه سال با شرایط قبلی کثرتاً» گردیده‌است. آن‌طور که در کتاب «روزنامه و روزنامه‌نگاری در خراسان»، نوشته حسین الهی، دوبوا طبق پیشنهاد مرئدار بلژیکی، خزانه‌دار کل ایران، در تیر ۱۲۹۳ خورشیدی استخدام می‌شود وابتدا از عنوان مسئول گمرک بندر انزلی خدمت می‌کند. باین‌حال همین روزنامه کمتر از سه هفته بعد در شماره ۱۱ رمضان ۱۳۳۸قمری، برابر با ۹ خرداد ۱۲۹۹ خورشیدی از شخصی به نام مسیو گردنیه نوشته که در سمت ریاست گمرکات خراسان «اخیراً وارد مشهد شده و دفاتر گمرکی را از کرنلیس تحویل گرفته» است. این بدان معناست که هنوز ریاست گمرکات و اداره مالیه مجراست.

● همراهی دوبوا و کلنل پسبان

دوره‌ای که مسیو دوبوا بلژیکی پیشکاری مالیه خراسان را برعهده می‌گیرد، مصادف است با ورود محمدتقی‌خان پسبان به مشهد. پسبان در اواخر مرداد سال ۱۲۹۹ به‌عنوان رئیس ژاندارمری خراسان وارد مشهد و از همان ابتدا متوجه کشمکش مالی مداوم میان قوام‌السلطنه، والی خراسان و مدیر بلژیکی خزانه خراسان می‌شود. در هنگام ورود و نیروهای ژاندارمری مشهد ماه‌هاست که حقوق نگرفته‌اند. او متوجه می‌شود که دوبوا، از دستبردهای باند قوام‌السلطنه و متولیان مالیاتی حرم امام هشتم^۱، به ستوه آمده‌است. هر چه که هست، کمی بعد از کودتای سوم اسفند دوبوا سمت «پیشکار مالیه خراسان» را رسماً می‌گیرد؛ گویا پیش‌ازاین سمت رسمی او «قنبل» این اداره بوده‌است. روزنامه ایران در شماره یک رجب ۱۳۳۹ برابر با ۲۰ اسفند ۱۲۹۹ خورشیدی نوشته‌است: «قنبل مالیه خراسان؛ مسیو دوبوا، قنبل مالیه خراسان که در مدت مأموریت سابقه نیکویی داشته، برحسب پیشنهاد وزارت مالیه و تصویب مقام ریاست وزرا، به سمت پیشکاری مالیه خراسان انتخاب و احکام رسمی به ایشان صادر و مخابره شده‌است.»

اولین کار دوبوا پس از گرفتن سمت، حضور در هیئت ضبط اموال بانک استقراضی روس در خراسان است که به دستور قوام‌السلطنه تشکیل شده‌است. قوام البته چندی بعد، یعنی در ۱۴ فروردین ۱۳۰۰ خورشیدی، توسط پسبان بازداشت می‌شود و خود پسبان به حکم سیدضیال‌الدین طباطبایی از فردای آن روز فرمانروای خراسان می‌شود.

قدرت‌گیری پسبان سبب قدرت‌گیری دوبوانیز می‌شود؛ زیرا پسبان با کمک اومالیات‌های عقب افتاده بسیاری از بزرگان خراسان را می‌گیرد. این ارتباط آن قدر قوی و پایدار است که در روز شنبه، ۱۰ اردیبهشت ۱۳۰۰ خورشیدی روزنامه‌های «مهرمنیر» و «خراسان» در مشهد به دستور

تلگراف محمدتقی پسبان به مصمص السلطنه برای ابقای دوبوا در ۱۶ فروردین ۱۳۰۰

پسبان توقیف می‌شوند؛ زیرا مقاله‌ای علیه «دوبوا»، پیشکار مالیه خراسان، نوشته‌اند. شنبه، ۱۴ خرداد ۱۳۰۰ خورشیدی نیز روزنامه خراسان به شدت به «دوبوا»، پیشکار مالیه و گمرک خراسان، حمله می‌کند و او را خائن و رذل و بی‌سواد می‌خواند و می‌نویسد: «باتوق قبلی او، قهوه‌خانه‌های روسیه بوده‌است.» ازاین‌رو، معتصم‌السلطنه، کارگزار خراسان، پس از نشان دادن مطلب مندرج در روزنامه خراسان به نجدالسلطنه، از او خواست تا مدیر و سر دبیر آن رامجازات کند. اما آن‌طور که «گزارش‌های کنسولگری انگلیس در مشهد» می‌گوید: «والی خراسان از بیم رئیس‌الوزراء و ناخرسندی او، تنها به توییح سردبیر اکتفا کرد. در بی این برخورد ملایم نجدالسلطنه، دوبوا نیز تهدید کرد اداره مالیه را تعطیل کرده و استعفا خواهد داد.»

به گزارش روزنامه ایران، منتشره ۱۲ آتیر ۱۳۰۰ خورشیدی، دوبوا این تهدید را در ۷ تیر عملی می‌کند و «اداره مالیه را به شهزاده جلال‌الممالک که سمت معاونت دارد تحویل داده و دخالت در کار نمی‌نماید.»

● چالش قوام‌السلطنه

دوبوا درست یک ماه بعد به دستور کلنل محمدتقی‌خان پسبان به اداره مالیه خراسان برمی‌گردد. روزنامه شرق ایران در این خصوص نوشته‌است: «نظر به اینکه به‌واسطه کناره‌گیری دوبوا از امور مالیه خراسان و نیامدن یک پیشکار فعال، امور اداره مالیه دچار اختلال شده و به کلی تمام چرخ‌های آن اداره از کار افتاده و احتمال قوی می‌رفت که از این راه به منافع دولت سکنه وارد بشود، از طرف آقای کلنل به دوبوا اخطار شد که حتماً به اداره مالیه حاضر شده و از اختلال امور مالیاتی جلوگیری کند. ایشان هم برحسب دستور آقای کلنل صبح شنبه، هفتم اسد (مرداد)، به اداره مالیه رفته، اداره را تحویل گرفت.»

دوبوا چند روز بعد از حضورش در اداره مالیه در همین روزنامه شرق ایران به قوام‌السلطنه می‌تازد. او در نامه مفصلی که روزنامه شرق ایران در ۱۲ مرداد ۱۳۰۰ خورشیدی منتشر می‌کند، سخت به قوام‌السلطنه حمله می‌کند و از ۴۸۲ هزار و ۴۰۰ قران اختلاس از حساب‌های ژاندارمری با شرح جزئیات پرده برمی‌دارد. نتیجه این کار اما چیز دیگری است و آن‌طور که گزارش‌های کنسولگری انگلیس در مشهد در جمعه، ۱۳ مرداد ۱۳۰۰ می‌گوید: «میرزا غلامحسین منگنه که قرار بود جانشین «دوبوا» پیشکار مالیه خراسان شود، در راه رسیدن به مشهد، امروز وارد شاهرود شد. پسبان به شدت با برکناری «دوبوا» مخالف بود.»

سه روز بعد، درخواست ابقای دوبوا ز سوی پسبان مطرح می‌شود. او که به شدت با برکناری دوبوا مخالف است طی تلگرافی به مصمص‌السلطنه، خواستار ابقای دوبوا

در سمت خود می‌شود. مصمص‌السلطنه چهارشنبه ۱۸ مرداد ۱۳۰۰ خورشیدی در تلگرافی ابتدا از آمدن خودش به مشهد آن هم با کالسکه چاپاری خبر می‌دهد، اما درباره درخواست پسبان راجع به ابقای دوبوا در سمتش، متذکر می‌شود

که «هرچند دولت با ادامه خدمت وی مخالف است و لیکن او خواهد کوشید تا از اخراج نام‌برده جلوگیری نماید.»

فردای این روز یادداشت دیگری از دوبوا در روزنامه بهار علیه قوام‌السلطنه نشر می‌یابد. دوبوا در این یادداشت شدیداً به قوام‌السلطنه حمله و مطالبی راجع به ترتیب گرفتن رشوه از افرادی بیان می‌کند که به حکومت ولایات منصوب می‌شده‌اند.

۱۰ امهره ۱۳۰۰ خورشیدی که کلنل پسبان کشته می‌شود، گویا خورشید دولت دوبوانیز در خراسان غروب می‌کند. گزارش‌های سفارت انگلیس در مشهد از ورود جانشین دوبوا به مشهد در یکم آبان ۱۳۰۰ خورشیدی خبر می‌دهد و می‌گوید: «کورتوکس بلژیکی جانشین «دوبوا»، رئیس پیشین اداره مالیه، به مشهد وارد شد. او برای رسیدن به مشهد تقریباً دو ماه در سفر بود.»

جمعه، ۱۲ آبان نیز جمعی از انقلابیون غیرنظامی خراسان که توسط امیرپنجه حسین خراعی بازداشت و دستگیر شده‌اند، اعدام می‌شوند. قزاق‌ها در این روز جمعی از یاران پسبان را به جوخه اعدام می‌سپارند. اما بدیهی است که دوبوا جزو آن‌ها نیست.

او در همین روز از مشهد خارج می‌شود. در گزارش‌های کنسولگری انگلیس در مشهد آمده‌است که «دوبوا، رئیس اداره مالیه مشهد، همراه با خدمتکار روسی خود، از مشهد عازم تهران گردید.»

● شکایت و توبه‌نامه مشکوک

روز سه‌شنبه، ۲۱ فروردین ۱۳۰۱ خورشیدی شکایت مردم مشهد از کارهای مسیو دوبوا در مجلس شورای ملی مطرح می‌شود، همچنین تلگرام شیخ حسن مجتهد کاشانی هم از مشهد خوانده می‌شود که در آن دوبوا را عامل اصلی هرج و مرج اخیر این شهر دانسته، خواستار مجازات وی شده بود. نامه‌ای مشابه با امضای بیش از صد نفر از متنفذان شهر مشهد نیز قرائت می‌شود که از دولت خواسته موضوع را پیگیری کند.

این در حالی است که در روزهای پایانی سال ۱۳۰۰ روزنامه «اقدام» تقدیرنامه‌ای از دوبوا به امضای حدود سی نفر به چاپ رسانده که در دوره خدمت خود مانع از سوءاستفاده عده‌ای شده‌است. این روزنامه ۱۳ اردیبهشت، نامه‌ای را که دوبوا، پیشکار سابق مالیه، برای این نشریه فرستاده و در آن ارقام اختلاس قوام‌السلطنه را درج کرده‌است، چاپ می‌کند. دوبوا در این نامه مدعی است که قوام‌السلطنه حدود ۱۹۳ هزار تومان برخلاف اوامر دولت و خارج از حدود از بودجه برداشت کرده، حساب پس نداده‌است. دوبوا نوشته‌است: «متعهد هستم در کمیسونی که برای رسیدگی به ۱۹۳ هزار تومان مأخودی قوام‌السلطنه به عنوان علاوه بودجه از صندوق مالیه خراسان دریافت داشته تشکیل خواهد شد، حاضر شده و این قضیه را ثابت و مدلل نمایم.»

روزنامه وطن اما یک ماه بعد در ۷ خرداد ۱۳۰۱ مقاله‌ای در تیرنه قوام‌السلطنه می‌نویسد و به دنبال آن قوام السلطنه، ریاست وزرا، در ۶ مهر در اطلاعیه‌ای که در روزنامه ایران چاپ می‌شود، می‌نویسد: «رباب جراید نباید فقط به شنیده‌ها قناعت کنند و آن را مستند مقالات خود قرار دهند، بلکه مطالب باید از منابع موثق تحصیل شده، از حقیقت آن اطمینان داشته باشند.» مسیو دوبوانیز در نامه‌ای که امروز به حسین علی پسبان، برادرزاده مرحوم محمدتقی‌خان پسبان می‌فرستد از عزیمت قریب‌الوقع خود از ایران خبر می‌دهد و می‌نویسد: «شاید بتوانم در آینده نیز با شما مکاتبه نمایم، زیرا که قصد دارم رساله‌ای بر ضد قاتل عمومی شما، یعنی بر ضد قوام‌السلطنه، تهیه کنم.» گویا دوبوا در مهر به ایران برمی‌گردد. چون روزنامه اتحاد در شماره ۲ آبان ۱۳۰۱ خود با عنوان «ترفع مقام و توقیف دوبوا» نوشته‌است که یحیی نجم‌آبادی مستنطق دوبوا، پیشکار سابق مالیه خراسان که قوام‌السلطنه را متهم به اختلاس کرده بود، برحسب ابلاغ قوام‌السلطنه به مدعی‌العمومی محاکمات وزارت خارجه معین «و به همین دلیل و برای تکمیل خدمات خود دوبوای بیچاره را توقیف نموده‌است.» البته روزنامه شفق سرخ نیز می‌نویسد: «۲۹ مهر دستور دستگیری دوبوا صادر شد اما وزیر مختار بلژیک با حفظ او در سارت اجازه این کار را نداد.»

در مجلس حائری‌زاده در جلسه‌ای که ۲۲ آبان برگزار می‌شود درخواست می‌کند «محاکمه دوبوا پیشکار سابق مالیه خراسان که اینک به سفارت بلژیک پناه برده، علنی باشد.» همه چیز در ایران به خصوص در رأس قدرت بر علیه دوبواست. برای همین از ایران خراج می‌شود. روزنامه شفق سرخ در شماره شنبه، ۲۶ آبان ۱۳۰۱، خود می‌نویسد: «بنا به اخبار رسیده مسیو دوبوا، پیشکار مالیه سابق خراسان، امروز موفق شده از ایران خارج گردیده، راهی بروکسل شود.»

درست یک روز بعد از این خبر روزنامه ایران که روزنامه دولتی کشور است، خبر می‌دهد که «لئون دوبوا لگوستک در اکتذیر کرد. او با وسط گذاشتن شرافت خود نوشت که «اعتراف می‌نمایم کلیه چیزهایی که خواه در مشهد و خواه در تهران و خواه در هر نقطه دیگری بر علیه حضرت اشرف آقای قوام‌السلطنه نوشته یا گفته‌ام و یا اظهار داشته‌ام و کلیه عملیاتی که بر علیه ایشان نموده‌ام متکی به هیچ مدرک اساسی نبوده‌است و از کلیه نوشتجات و عملیات خصمانه خود بر علیه حضرت اشرف آقای قوام‌السلطنه اظهار تأسف نموده‌و به ایشان اختیار می‌دهم این اعتراف مرا که در کمال آزادی به عمل آمده‌است هرطور مایل هستند به کار ببرند.» آن‌طور که این روزنامه نوشته یولن، وزیر مختار بلژیک در تهران، این نوشته را به امضای دوبوا تأیید کرده‌است. او همچنین تعهد نامه‌ای در شش ماده امضا کرده‌است که نه به ایران برگردد، نه ادعاهای خود را در جایی مطرح کند و نه طلبی را ابراز کند و از خاک ایران خارج شود، در عوض دولت از تعقیب او دست بردارد. از مشکوک بودن این توبه‌نامه که بگذریم، در اینجا ست که داستان دوبوا و ایران تمام می‌شود.